

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ตำรวจกับการใช้ความรุนแรงทางการเมือง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาว่าแท้จริงแล้วเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการรักษาความสงบให้กับบ้านเมือง มีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไรต่อการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะกรณีที่มีการก่อความรุนแรงทางการเมืองเกิดขึ้นรวมทั้งบทบาทในการใช้กำลังเข้าปราบปรามประชาชน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติทางการเมืองของตำรวจ รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อการใช้ความรุนแรงทางการเมืองตลอดจนการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ ตลอดจนศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในทางการเมืองของตำรวจ และทัศนคติที่มีต่อการใช้ความรุนแรงในทางการเมือง รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างทัศนคติทางการเมืองทัศนคติที่มีต่อการใช้ความรุนแรงทางการเมือง และทัศนคติที่มีต่อการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสามารถนำผลที่ค้นพบจากการศึกษาวิจัยเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนานโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของตำรวจกับการใช้ความรุนแรงทางการเมืองหรือการชุมนุมประท้วงในทางการเมือง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐาน 2 ประเด็น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

ประการแรก คือ ภูมิหลังของประชากร ซึ่งประกอบด้วย ระดับตำแหน่ง อายุราชการ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน่วย อายุ ระดับ การศึกษา สถานภาพ สมรส อาชีพบิดา และภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติต่อการใช้จ่ายกำลังแรงงานทางการเมือง และทัศนคติต่อการใช้จ่ายกำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ประการที่สอง คือ ทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายกำลังแรงงานทางการเมือง และทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายกำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเน้นศึกษาเฉพาะตำรวจในกองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบในการควบคุมฝูงชนหรือการรักษาความสงบ ในกรณีมีการชุมนุมเรียกร้องหรือประท้วงทางการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาภายใต้ขอบเขตของสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย ในช่วง พ.ศ. 2535-2537 เท่านั้น

ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อคิดเห็นหรือทัศนคติจากตำรวจ ซึ่งเป็นระดับผู้ปฏิบัติ มีความใกล้ชิดกับผู้ชุมนุมประท้วงในทางการเมืองโดยตรง ผลของการวิจัยที่คาดว่า จะได้รับประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการ และนโยบาย เข้าควบคุมฝูงชนของหน่วยงานของรัฐ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถบ่งชี้ปัจจัย สาเหตุ และน้ำหนักของแต่ละปัจจัยที่มีต่อทัศนคติของตำรวจ ทั้งในแง่ของทัศนคติทางการเมืองโดยทั่วไป หรือต่อผู้ชุมนุมประท้วงในทางการเมือง รวมทั้งการใช้จ่ายกำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมของตำรวจให้มีความเข้าใจและเห็นใจ ในการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ อาจจะทำให้เกิดประโยชน์ ในการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐในทางการเมืองมากขึ้น

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎี แนวความคิด ตลอดจนผลการ ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดแบบสอบถาม อันได้แก่ แนวความคิด เกี่ยวกับทัศนคติ แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติทางการเมือง แบบประชาธิปไตย ทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยม แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้กำลังรุนแรงและการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง ความหมายของ ความรุนแรงทางการเมือง แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง ลักษณะสำคัญของความรุนแรงทางการเมือง ประเภทของการก่อความรุนแรง ทางการเมือง บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หลักการให้บริการ อำนาจหน้าที่และ ภารกิจของตำรวจในการปราบปรามอาชญากรรม การใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของบุคคล ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสรุปเป็นกรอบ ความคิดเพื่อการวิจัยตามที่ได้มีการศึกษารายละเอียดแล้วในบทที่ 2

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มแรก เป็นตัวแทนของตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาลระดับสัญญาบัตร จำนวน 60 นาย และกลุ่มที่สอง เป็นตัวแทนของตำรวจกองบัญชาการตำรวจ นครบาล ระดับต่ำกว่าสัญญาบัตร จำนวน 60 นาย และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างของ ประชากรกระจายครอบคลุมในทุกระดับชั้น ตามภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบ จึงประยุกต์ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเจาะจง (purposive stratified random sampling) โดยใช้หลักการตามวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) ด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย มี 2 ตัวแปร คือ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภูมิหลังของประชากร ซึ่งประกอบด้วย ระดับตำแหน่ง อายุราชการ ระยะเวลาการปฏิบัติงานในหน่วย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สมรส อาชีพบิดา และภูมิลำเนา ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง และทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ทางลึก และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับอายุ 31-40 ปี มีระยะเวลาในการรับราชการตำรวจ ต่ำกว่า 10 ปี ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติราชการอยู่ในหน่วยงานปัจจุบัน 5-10 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สมรสแล้ว และมีบุตร อาชีพบิดาเป็นข้าราชการพลเรือน ภูมิลำเนาเดิมอยู่กรุงเทพมหานคร โดยทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

- เห็นด้วยอย่างยิ่งเกี่ยวกับความจำเป็นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนบางอย่าง หากกระทำไปเพื่อความมั่นคงของประเทศ
- เห็นด้วยกับการที่จะสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยว่าเป็นไปได้ยาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปกครองตนเอง
- ไม่เห็นด้วยกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ของพวกข้าราชการ ถ้าจะเข้าไปมีส่วนร่วมก็มีความเห็นว่า ควรจะลาออกจากตำแหน่งประจำก่อนเข้าไปสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- เห็นด้วยเกี่ยวกับการที่ระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในปัจจุบันว่ายังไม่เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย
- เห็นด้วยว่าในการดำเนินการใด ๆ ควรยึดถือมติของเสียงส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม คนส่วนน้อยก็ควรมีสิทธิในการโต้แย้งได้
- เห็นด้วยว่าผู้นำทางการเมืองควรเป็นผู้ที่สูงอายุ และมีบารมีพอสมควร
- เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าความคิดเห็นที่แตกต่างกันของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเรื่องปกติในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย
- เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการเรียกร้องทางการเมืองว่าควรเป็นไปอย่างสันติวิธี เช่น การแสดงความคิดเห็นผ่านรัฐสภา หรือการส่งผู้แทนไปเจรจากับรัฐบาลโดยตรง เป็นต้น
- เห็นด้วยกับการที่นิสิตนักศึกษาไม่ควรมึบทยาบทในทางการเมือง เช่น การเดินขบวนประท้วงรัฐบาล เป็นต้น
- เห็นด้วยกับการทำรัฐประหารว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้พฤติการณ์ของรัฐบาลหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ

- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งในการชุมนุมประท้วงผู้รวมกลุ่มที่นำวิธีรุนแรงมาใช้ในการต่อรองเพื่อให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามข้อเรียกร้องของกลุ่ม
- เห็นด้วยกับการที่ชาวนาปิดถนนเพื่อประท้วงรัฐบาลที่ไม่ช่วยแก้ปัญหาราคาข้าวอย่างจริงจังนั้นว่าไม่สามารถกระทำได้
- เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการเดินขบวนว่ามีใช้การแสดงออกที่ดี ในทางตรงกันข้ามกลับทำให้มีแต่ความวุ่นวายต่อกิจการของบ้านเมือง
- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการต่อสู้ทางการเมืองรัฐสภาเพื่อให้ได้ผลอย่างรวดเร็ว เช่น การกดดันรัฐบาลโดยหยุดงานประท้วง
- ไม่เห็นด้วยกับการจัดการกับปัญหาความวุ่นวายในบ้านเมืองว่าควรดำเนินการโดยใช้มาตรการรุนแรง มากกว่าการจัดการโดยใช้กฎหมาย
- เห็นด้วยกับการที่ตำรวจอาจใช้วิธีการนอกกฎหมายบ้างบางครั้ง เพื่อการจัดการกับผู้นำประท้วง ทั้งนี้เพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยเร็ว
- ไม่เห็นด้วยกับการปราบปรามผู้ก่อการจลาจล ไม่ควรใช้อาวุธปืนในทุกกรณี
- เห็นด้วยอย่างยิ่งกับบทลงโทษที่รุนแรงเด็ดขาด อาจจะมีผลโดยตรงต่อการปราบผู้ที่จะคิดก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง
- เห็นด้วยเกี่ยวกับอาวุธที่ฝ่ายรัฐบาลควรใช้ในการปราบปรามการจลาจล ควรเป็นแค่แก๊สน้ำตา หรือกระสุนยางเท่านั้น
- เห็นด้วยกับความหมายของม็อบ คือ กลุ่มคนที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อบ่อนทำลายความสงบของรัฐ
- ไม่เห็นด้วยกับการที่ทหารมีหน้าที่ในการป้องกันการรุกรานจากภายนอก จะมาใช้มาตรการรุนแรงโดยการใช้อาวุธในการปราบปรามโดยทันที เมื่อเกิดความไม่สงบขึ้นในเมืองโดยทันที เพื่อหวังให้เกิดความสงบโดยเร็ว
- ไม่เห็นด้วยกับการที่ประชาชนรวมตัวเพื่อประท้วง หรือเรียกร้อง หรือสนับสนุนทางการเมืองโดยสงบ คือ ม็อบ (mob)
- เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่รัฐบาลยังข่มขู่ที่จะปราบปรามอย่างรุนแรงมากเท่าใดยิ่งจะทำให้ผู้ชุมนุมประท้วงโกรธแค้น และต่อต้านมากขึ้นเท่านั้น และ

- เห็นด้วยกับการที่กลุ่มคนมาชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองทั้งโดยสงบและรุนแรงคือมีอบทั้งสิ้น

การคำนวณคะแนนรวมของทัศนคติสามารถสรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีทัศนคติทางการเมือง มีความเป็นประชาธิปไตยในระดับต่ำ มีทัศนคติเห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงทางการเมืองในระดับต่ำ และมีทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับต่ำ

จากสมมติฐานในการศึกษา ซึ่งกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสามารถสรุปผลการพิสูจน์สมมติฐานได้ว่า ภูมิหลังบางประการของประชากรมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับตำแหน่ง อายุราชการ และอายุ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองโดยผู้มีตำแหน่งระดับสัญญาบัตร มีอายุมากและมีอายุราชการน้อย มีความเป็นประชาธิปไตยในระดับสูง
  2. ระดับตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง โดยผู้มีตำแหน่งต่ำกว่าระดับสัญญาบัตรมีทัศนคติต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองในระดับสูง
  3. ระดับตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยผู้มีตำแหน่งต่ำกว่าระดับสัญญาบัตรมีทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับในระดับสูง
- จะเห็นได้ว่า ระดับตำแหน่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติที่แตกต่างกันของประชากร
4. ทัศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่มีต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองโดยผู้มีความเป็นประชาธิปไตยในระดับสูง มีทัศนคติต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองในระดับสูง

ตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทางสถิติจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ นอกจากตัวแปรดังกล่าวแล้วพบว่า ตัวแปรอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ของตัวแปรตามสมมติฐาน พบว่า ภูมิหลังของประชากรบางส่วนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง โดยมีบางตัวแปรคือ ระดับตำแหน่ง อายุราชการ และอายุ เท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับตำแหน่งสูงและมีอายุมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีอายุราชการมานานนั้น ยิ่งตำแหน่งสูง อายุมากและมีอายุราชการนานเท่าใดก็จะมีทัศนคติที่มีแนวโน้มจะมีความเป็นประชาธิปไตยน้อยลงเท่านั้น นอกจากนี้ ภูมิหลังของประชากรคือระดับตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินรณรงค์ทางการเมือง กล่าวคือ ผู้ที่ค่อนข้างจะไม่เห็นด้วยต่อการก่อความรุนแรงทางการเมืองนั้นก็คือ ตำรวจที่เป็นระดับสัญญาบัตรสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังประชากรกับทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็มีเพียงตัวแปร คือระดับตำแหน่งเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินรณรงค์ทางการเมืองและทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้ว จะพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันบางส่วน กล่าวคือ ทัศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินรณรงค์ทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.0463 โดยมีขนาดของความสัมพันธ์ระดับปานกลางและเป็นความสัมพันธ์ในเชิงบวก กล่าวคือ ผู้ที่ยังมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยก็จะมีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยต่อการก่อความรุนแรงทางการเมือง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางการเมืองกับทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินรณรงค์ทางการเมืองกับทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลับพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีทัศนคติทางการเมือง โดยมีความเป็นประชาธิปไตยในระดับต่ำ ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับการใช้จ่ายเงินบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีที่เกิดการบาดเจ็บหรือล้มตาย เนื่องด้วยในการใช้จ่ายเงินบังคับสามารถกระทำโดยละมุนละม่อมได้ ไม่จำเป็นต้องรุนแรงเสมอไป หรือผู้ที่มีทัศนคติที่มีต่อการใช้จ่ายเงินบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะพอใจในการใช้จ่ายเงินรณรงค์ทางการเมือง ในการจับกุมผู้ที่ชุมนุมทางการเมืองในกรณีเกิดความเสียหาย ซึ่ง

อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ในการใช้กำลังบังคับก็มีหลายวิธีที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง เช่น จู่โจมอย่างละมุนละม่อม หรือซุ่มตัวจับผู้นำ ชุมชนทางการเมือง ก็สามารถสลายการชุมนุมทางการเมือง โดยหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาที่เกี่ยวกับทัศนคติไม่ว่าจะเป็นทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติที่มีต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง และทัศนคติที่มีต่อการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เห็นว่ามีความคิดเห็นในแนวทางประชาธิปไตยในระดับต่ำ ในทางตรงกันข้ามก็มีทัศนคติที่ไม่นิยมการใช้กำลังในการแก้ปัญหาทางการเมือง เปรียบเทียบกับผลการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนายตำรวจและนักเรียนนายร้อยตำรวจที่ผ่านมา ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นเผด็จการมากกว่า (สุวรรณ สุวรรณเวโช, 2519, ชวลิต ภัยลี้, 2522 และ ชารินทร์ จันทาทิพย์, 2526)

ผลการศึกษาน่าสนใจอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ตำรวจส่วนมากมีความเป็นประชาธิปไตยในระดับต่ำ มีทัศนคติต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองในระดับต่ำ และมีทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับในระดับต่ำ ซึ่งน่าจะพอสรุปได้ว่า ตำรวจส่วนมากถึงแม้จะมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ แต่มิได้มีความคิดในทางอำนาจนิยมหรือเผด็จการเลย ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะตั้งข้อสังเกตที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติดังกล่าวของตำรวจ 2 ประการ คือ ประการแรก ชาวไทยส่วนมากเป็นชาวพุทธ ซึ่งกระบวนการกล่อมเกลางานศาสนา น่าจะมีอิทธิพลต่อความคิดในการใช้กำลังรุนแรงและการใช้กำลังบังคับ เนื่องจากศาสนาพุทธสอนให้ชาวพุทธมีความเมตตากรุณา และรู้จักการให้อภัย ประการต่อมา ได้แก่ วัฒนธรรมของชาวไทย ซึ่งเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือรักความสงบสุข การกระทำที่จะทำให้เกิดความรุนแรง และการใช้กำลังข่มขู่ไม่ใช่วิสัยของคนไทย ดังจะเห็นได้จากในการปฏิวัติรัฐประหารในประเทศไทย มีเพียง 3 ครั้งเท่านั้น ที่มีการใช้

ความรุนแรง นอกจากนี้การคำนึงถึงประชาชนที่มาชุมนุมประท้วงก็เป็นปัจจัยสำคัญที่น่าจะเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการใช้กำลัง และการใช้ความรุนแรง การเห็นแก่เพื่อนร่วมชาติ และความเห็นที่ว่าจะมีเพื่อนพ้องหรือผู้ที่ตนรู้จักเป็นผู้ร่วมประท้วงอยู่ด้วย น่าจะทำให้ตำรวจไม่อยากจะใช้ความรุนแรงและใช้กำลังบังคับ สาเหตุของการใช้กำลังบังคับน่าจะมาจากคำสั่งหรือการทำให้ไปตามหน้าที่ที่จะต้องควบคุมฝูงชนเท่านั้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้กำลังรุนแรงทางการเมืองกับทัศนคติทางการเมือง และทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับ ซึ่งไม่สอดคล้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์บางประการ ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่า ทัศนคติทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ไม่น่าจะส่งผลต่อการใช้กำลังและการใช้ความรุนแรง สิ่งที่น่าจะส่งผลน่าจะเป็นการเป็นชาวพุทธ วัฒนธรรมของคนไทย และการคำนึงถึงผู้ร่วมการชุมนุมมากกว่า

นอกจากนั้นแล้วเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นตำรวจชั้นประทวน ไม่มีหน้าที่ในการตัดสินใจ ในการใช้กำลัง หรือใช้ความรุนแรง หน้าที่ดังกล่าวเป็นของผู้บังคับบัญชา เมื่อสิ่งอย่างไรมีก็ต้องปฏิบัติเช่นนั้น แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม ทัศนคติทางการเมืองของตำรวจส่วนใหญ่ ซึ่งมีใช้ระดับบังคับบัญชาจึงมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ แต่มิได้นิยมความรุนแรงและการใช้กำลัง ประเด็นต่อมา ทัศนคติทางการเมืองใช้กำลังไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง จึงต้องพิจารณาว่าตำรวจตีความหมายของการใช้กำลังว่าเป็นการกระทำตามหน้าที่หรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำตามหน้าที่จะต้องปฏิบัติ เพราะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเช่นเดียวกับการใช้กำลังรุนแรงไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้กำลังบังคับ เพราะเมื่อคำสั่งให้ใช้กำลังยอมใช้กำลัง หรือถ้าให้ใช้ความรุนแรงก็ต้องใช้ความรุนแรง ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตดังกล่าวเป็นความคิดเห็นของผู้ศึกษาเท่านั้น

### ข้อเสนอแนะ

1. จะเห็นได้ว่าถึงแม้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตำรวจกองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งมีหน้าที่หลักโดยตรงในการควบคุมฝูงชน รักษาความสงบเรียบร้อยในกรณีเมื่อเกิดมีการชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองขึ้น จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาจากภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว มีแนวโน้มในเชิงนิเสธหรือเชิงลบต่อการก่อความรุนแรงทางการเมือง หรือบทบาทในการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อผู้ก่อความรุนแรงทางการเมือง จากข้อวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถนำไปสู่ข้อพิจารณาอย่างหนึ่งในการกำหนดนโยบายใด ๆ ก็ตามของผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมฝูงชนในกรณีเมื่อเกิดความไม่สงบในบ้านเมืองว่า แท้ที่จริงแล้วเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับปฏิบัติที่ต้องเป็นผู้สัมผัสอย่างใกล้ชิดกับประชาชนนั้น ต่างก็มีทัศนคติที่ไม่แตกต่างกันนักกับประชาชนผู้ชุมนุมเรียกร้องเหล่านี้ เพียงแต่จะสามารถยอมรับระดับของการก่อความรุนแรงว่าจะเกิดขึ้นได้เฉพาะที่อยู่ในเขตของกฎหมาย และกฎเกณฑ์กติกาทางการเมืองที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเท่านั้น ดังนั้นมาตรการที่จะนำมาใช้ควรเริ่มต้นที่การเจรจาต่อรองกันอย่างละมุนละม่อม แล้วค่อย ๆ ทวีความเข้มในการใช้กำลังบังคับขึ้นมาได้เมื่อเหตุการณ์เริ่มจะบานปลายลุกลามไป แต่จำเป็นจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธใด ๆ เพื่อชนฆาตประชาชนในทุกกรณี

2. ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หากมีการชุมนุมประท้วงหรือการเรียกร้องใดๆ ทางการเมืองเกิดขึ้นแล้ว แม้แต่ตำรวจหน่วยปราบจลาจลซึ่งมีภารกิจในการควบคุมฝูงชนโดยตรงก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า เป็นการชุมนุมประท้วงโดยสันติ ปราศจากอาวุธ และอยู่ในกรอบกฎหมายที่เป็นสิทธิอันพื้นฐานของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 มาตรา 39) ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมี



การเผยแพร่ความรู้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งในส่วนของประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สามารถชุมนุมกันโดยสงบได้ แต่จะต้องไม่รบกวนสิทธิของผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของสาธารณะ และความเป็นระเบียบของชุมชน จะมีการรวมกลุ่มกันก่อนความวุ่นวายในบ้านเมืองโดยทำลายสาธารณสถานหรือทำร้ายผู้อื่น ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

3. สำหรับข้อเสนอแนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทในการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อการใช้ความรุนแรงทางการเมืองก็คือ ตำรวจควรเป็นหน่วยงานหลักเท่านั้นที่มีหน้าที่ในการควบคุมสถานการณ์เมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองขึ้น ข้อเสนอในการวิจัยครั้งนี้ก็คือ บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนั้นต้องยึดหลักการของบทบัญญัติในกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 39 เป็นหลักเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อมีการชุมนุมของประชาชนเกิดขึ้น หน้าที่ของตำรวจก็จะต้องเป็นไปในด้านส่งเสริมเสรีภาพของประชาชนในการชุมนุม และในขณะเดียวกันก็อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่มีได้เกี่ยวกับการชุมนุม มิให้การชุมนุมขัดขวางหรือทำความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้ที่ไม่เกี่ยวกับการชุมนุมนั้น ต่อเมื่อฝูงชนมีที่ท่าว่าจะชุมนุมโดยไม่สงบ หรือเปลี่ยนจาก crowd (กลุ่มคนที่รวมตัวกันโดยสงบ) มาเป็น mob (ฝูงชนที่รวมตัวกันอย่างไร้ระเบียบ มีการใช้กำลัง) ซึ่งหมายความว่า จะเป็นอุปสรรคหรืออันตรายต่อผู้อื่น การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย แทนที่จะเป็นการควบคุมฝูงชน (crowd control) ตำรวจต้องหันไปใช้การควบคุมการก่อจลาจล (riot control) แทน ประการสำคัญ ตลอดเวลาที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับฝูงชนและจลาจล ตำรวจจะต้องสำนึกอยู่เสมอว่าวัตถุประสงค์ของภารกิจมิใช่เอาชนะด้วยการปราบปรามเช่นเดียวกับการปราบปรามโจรผู้ร้าย หากแต่เป็นการพยายามควบคุม (control) มิให้การจลาจลขยายวงออกไป ตำรวจจะต้องพยายามทำ mob ให้กลายเป็น crowd ให้ได้ แต่ก็มิได้หมายความว่าต้องตี จับ หรือฆ่า ผู้ชุมนุมประท้วงเหล่านั้น

4. โดยลักษณะการปฏิบัติงานในสมัยใหม่ จำเป็นจะต้องมีการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ล่วงหน้า อันจะสะดวกทั้งต่อผู้ปฏิบัติ ที่จะสามารถทราบวิธีการปฏิบัติที่แน่นอน ชัดเจน ในขณะที่เดียวกันก็จะสะดวกต่อผู้กำหนดนโยบาย หรือแผนเหล่านั้นจะสามารถควบคุม กำกับดูแล ให้มีการดำเนินการตามแผนนั้น ๆ เช่นเดียวกันกับการควบคุมฝูงชน จำเป็นจะต้องมีการกำหนดแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวทุกครั้ง และต้องมีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างจริงจัง ที่สำคัญตำรวจ จำเป็นจะต้องรู้ถึงเจตนาและอารมณ์ของผู้ชุมนุมด้วย เพื่อที่จะได้วางแผนการปฏิบัติให้สอดคล้องกัน และทางกองบัญชาการตำรวจนครบาลควรมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติทางด้านนี้ อาจมีการจัดอบรมแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบัญชาการตำรวจนครบาล เพื่อปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองประชาธิปไตย และรู้จักการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นตามมาในอนาคต

5. เพื่อให้การปฏิบัติตามแนวทางที่เสนอไว้ข้างต้นอย่างจริงจัง หน่วยงานของตำรวจที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมฝูงชน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านกำลังพล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ อาทิเช่น หมวก โล่ กระบอง แก๊สน้ำตา รถดับเพลิง รถพยาบาล เป็นต้น ประการสำคัญ ตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งให้มาดำรงตำแหน่งในหน่วยงานประเภทนี้ควรคัดเลือกบุคคลากรที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีไหวพริบ แก้ไขสถานการณ์ได้ดี และน่าจะเป็นผู้ที่ทัศนคติสอดคล้องกับการปกครองในแนวทางประชาธิปไตยด้วย

6. เพื่อความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการป้องกันสถานที่หรือทรัพย์สินของทางราชการ เช่น เมื่อมีการวางเพลิงเผาสถานที่ราชการ หรือทำลายทรัพย์สินสาธารณะ และเพื่อเป็นการวางกรอบและ

กำหนดขอบเขตของการใช้สิทธิเสรีภาพอันไม่เกินขอบเขต ควรมีการออกกฎหมายให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้มาตรการที่เด็ดขาด รุนแรง กับผู้ก่อเหตุดังกล่าวได้ เป็นกรณีพิเศษ และจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้กับสาธารณชนโดยทั่วไปให้ทราบถึงเงื่อนไขดังกล่าวโดยทั่วถึงกัน

7. ในกรณีที่มีประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงหรือข้อเรียกร้องทางการเมืองเกิดขึ้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้ง เหตุการณ์ลุกลามใหญ่โตขึ้นจนกลายเป็นการปะทะกันอย่างรุนแรง หรือการจลาจล ควรสนับสนุนให้มีการวิวาทะ (debate) ในประเด็นที่เป็นข้อพิพาทดังกล่าวกันอย่างกว้างขวางและโปร่งใส ในที่สาธารณะหรือผ่านทางสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น โดยเชิญตัวแทนทั้งผู้ที่สนับสนุนและคัดค้านเข้ามาร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทดังกล่าวที่เป็น เข้าใจและเป็นที่ยุติโดยเร็ว

8. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้มีการศึกษาวิจัยอย่างในครั้งนี เช่น หน่วยปราบจลาจลของกองปราบปราม หรือของกองกำลังการสนับสนุนทางอากาศ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น เพื่อเพิ่มความแม่นยำ (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของการศึกษาในเรื่องนี้ให้มากขึ้น

9. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรคำนึงเสมอว่าในสถานการณ์ที่เป็นจริงอาจมีตัวแปรอื่น ๆ มากกว่านี้ ที่เป็นตัวแปร สาเหตุของทัศนคติทางการเมือง ทัศนคติต่อการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง หรือทัศนคติต่อการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น อาจจะต้องมีการสำรวจตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือการวิจัยในครั้งนี้ และถ้าเป็นไปได้หากมีการบ่งชี้น้ำหนักของตัวแปร สาเหตุเหล่านี้ก็จะทำให้งานวิจัยมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

10. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรได้มีการศึกษารูปแบบ และวิธีการ  
ควบคุมฝูงชนหรือการใช้กำลังบังคับของเจ้าหน้าที่ของรัฐในเชิงลึกต่อไป โดยเฉพาะ  
ในส่วนที่เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation) ซึ่ง  
อาจทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลว  
ของการนำนโยบายไปปฏิบัติในโอกาสต่อไป



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย